

REFLeXY
Kolji Gavrilova

KIR BULYCOV

Přeložil JOSEF TÝČ
Ilustrace M. HAVLÍČEK

Penzista Nikolaj Gavrilovič Ložkin se vracel domů autobusem. Jel zdaleka, až z dřevařského závodu. Autobus byl plný, Ložkin stál na jedné noze v uličce, pod nim seděl sportovně založený mladík, četl knihu, a když ho to přestalo bavit, díval se oknem ven na míjející krajinu. Ložkin v tom viděl příšernou nespravedlnost, ale nedokázal mladíkovi říct – pustte mě sednout. Nikdo rád nepřiznává, že už není mladý.

Příští stanici přistoupila žena s dítětem v náručí. Mladík si jí určitě všiml, proto se znovu zahloubal do knížky.

To už Ložkin nevydržel.

„Mladíku,“ oslovil ho a sáhl mu na rameno. Ten ani nezvedl oči, pohnul jen ramenem, aby se zbavil Ložkinovy ruky.

„Stojí tu žena s dítětem,“ oznámil mu Ložkin. „Pojďte si sednout,“ řekl muž s holí vedle mladíka a vstal.

„Co vás to napadá!“ odmítla žena, když viděla hůl. Mladík jenom pohnul koleny, aby muž s holí mohl vyjít. Najednou se zezadu ozval hlas: „Počkejte, to se musí jinak!“ K mladíkovi se protlačil starší urostlý chlapík, obratně se naklonil, chytil ho pod koleny a vynesl z autobusu. Mladík neřekl ani slovo a dělal, že pořád se zaujetím čte.

Ložkin se domů vrátil patřičně rozzlobený, a když potkal souseda Alexandra Grubina, byl rád, že si má komu postěžovat. Grubin byl totiž nadaný vynálezce. Vyslechl Ložkinovo vyprávění a nejdřív se ho pokoušel uklidnit.

„Třeba ten mladík byl tak soustředěn na čtení, že ani nevěděl, co se kolem děje?“ Na to ale Ložkin zavrtěl hlavou.

Venku příšerně řvala hudba. Mladý Kolja Gavrilov si pouštěl magnetofon. Ložkin s Grubinem museli mluvit hlasitě, aby se slyšeli. A do toho protestoval Grubin:

„Ten mladík z autobusu je výjimka. Takových je málo.“

„Ale jsou takoví,“ namítal Ložkin. „A musí se s nimi něco dělat.“

„Co? Přece je nebudou pořád vynášet z hromadné dopravy.“

„Hele, jsi přece vynálezce, máš nadání, objev něco, Sašo!“

„Na to bych musel mít přesné technické zadání ...“

„Já ti ho přinesu,“ odpověděl Ložkin a druhý den přišel s dokladem nazvaným TECHNICKÉ ZADÁNÍ.

Úvod. Mezi mládeží se bohužel vyskytují jedinci, kteří se nedovedou chovat, jsou hrubí ke starším, k ženám, děvčatům. Dosavadní metody nejsou univerzálně použitelné. Domnívám se, že je s tím třeba bojovat na úrovni podmíněných reflexů.

Zadání. Sestrojit lehký přístroj, který by nepřekážel při pohybu, tento přístroj připevnit k dotyčnému. Přiblíží-li se starý člověk, přístroj musí v prostředcích hromadné dopravy reagovat, musí mladíka donutit, aby uvolnil místo. Dále přístroj musí zachycovat neslušná, hrubá slova. Po jejich vyslovení musí následovat trest. Stejně musí potrestat takového mladíka, jestliže se ošklivě chová k děvčatům. Konečně přístroj musí v dotyčném vyvolávat přání pomáhat, když uvidí, že ostatní kolem něho pracují.

Grubin to dlouho četl a nakonec řekl: „Přijď za týden.“

A za týden Grubin Ložkinovi ukázal nový přístroj.

Bude to fungovat?“

„Přesně to odpovídá technickému zadání. Teď najdi dobrovolníka, na kterém to vyzkoušíme.“ Vtom přešel kolem okna Kolja Gavrillov, typická postava lidí v tomto věku se všemi kladnými i zápornými vlastnostmi.

„Tady ho máme!“ zvolal Ložkin. „Koljo! Potřebuje tě

věda k takovému jednomu pokusu.“

„Co budete zkoušet?“

„Přístroj na převýchovu mladého pokolení.“

„Já to nepotřebuju,“ prohlásil Kolja. „Počkej!“ zvolal Grubin. Jako správný vynálezce byl netrpělivý na výsledek zkoušky. „Máš na něco chuť? Chceš zmrzlinu? Nebo potřebuješ nějaké kapesné?“

„Potřebuju nový kazety do magnetáku.“

„Máš je mít.“

„A taky potřebuju tři rubly.“

„Platí,“ souhlasil Grubin. „Pojď dovnitř.“

Na různé části těla mu připevnili vysílače, venku umístili titěrnou fotobuňku a Grubin řekl: „Můžeme začít. Upozorňuju tě ale, aby sis nezkoušel sundat vysílače. Nepodaří se ti to. Jenom se poraníš.“

„Copak jsem cvok?“ divil se Gavrilov. „Za takovej honorář by s tím souhlasil každý. Co mám dělat?“

„Dneska je sobota,“ uvažoval Grubin. „Pojedeš autobusem na pláž.“

„A co vy?“

„Nás si nevšímej.“

Gavrilov si upravil fotobuňku, zapojil tranzistorové rádio a vyrazil. Ložkin s Grubinem šli kousek za ním. V autobusu se Gavrilov dostal dopředu, kde si sedl. Grubin s Ložkinem zůstali na zadní plošině a Kolju sledovali. Stačilo, aby se v uličce objevila nějaká babička a přiblížila se ke Gavrilovovi, když chlapec se najednou vymrštil, uvolnil sedadlo a znehybněl.

„Jak to vlastně funguje?“ zeptal se šepem Ložkin. „Fotobuňka zapojí okruh a jakmile se babička přiblíží, Kolju praští elektrický proud do dolní části zad. Trochu to bolí.“

Gavrilov se už tlačil ke Grubinovi. „Praštila mě elektrika!“ stěžoval si.

„To je v pořádku. Máš uvolnit místo staršímu. Tos neslyšel, že se to dělá?“

„Proč bych to dělal?“ rozčiloval se Gavrilov. „Já jedu ještě deset stanic a ona vystoupí u tržnice.“

„Je starší,“ vysvětlil mu stručně Grubin. „A je to žena. Jestli ale chceš odstoupit od smlouvy, můžeme se vrátit.“

„Co mám dělat, abych nedostával takový rány?“

„Chovat se důstojně a dokonce šlechetně.“

„Zkusím to,“ řekl Gavrilov po chvilce přemýšlení. Dál už dojeli bez problémů. I když byla v autobusu volná místa, Gavrilov si nesedl. Nechtěl riskovat. Na pláži byla spousta lidí.

Gavrilov se rozletěl za kamarády, ale do cesty se mu připlctl nějaký muž. Gavrilov do něho narazil a jakmile vyslovil první „slovo od plic“, v tu ránu se zastavil a tvářil se překvapeně.

„Co se mu stalo?“ zeptal se Ložkin.

„Byl uveden do činnosti takový karabáček,“ odpověděl Grubin. „Mikrofon vytrídí slova, která se ve slušné společnosti nepoužívají, a karabáček se dá do práce.“

Gavrilov pospíchal k vynálezčům.

„Za co jsem dostal, když nejsem v autobusu?“

„Cos řekl tomu muži?“

„Nestačil jsem mu pořádně říct nic ...“

„Jestliže byl uveden do činnosti přístroj, stačil jsi říct dost. Tak tedy jedem domů.“

„Já to ještě vydržím.“

Vtom Gavrilov uviděl Světlanu, která bydlela vedle v domě.

„Ahoj!“ řekla mu Světlana. Gavrilov jí neodpověděl.

„Proč mi neodpovíš?“ zeptala se.

„Ty to víš moc dobře!“

„Ty se na mě zlobíš? Připravovala jsem se na písemku a do toho kina jsem jít nemohla.“

„Jo tys nemohla, tak mě tedy poslouchej, ty ...“ Pod límcem mu vyskočila malá gumová ruka a dala mu facku.

Gavrilov se chytil za tvář.

„Patří ti to!“ řekla Světlana. „Jako kdybych ti ji dala já.“

„Vždyť jsem ještě ani nic neřek!“ ohrazoval se Gavrilov. „Nechte si tu vaši odměnu! Jdu domů. Já vlastně nic nesmím!“

„Třeba to vydržíš,“ domlouval mu Ložkin. „Vypěstuješ si podmíněné reflexy.“

„Pověste si to na sebe!“ vykřikl Gavrilov. Marně se pokoušel strhnout se sebe vysílače. V zoufalství se rozběhl podél řeky. Vynálezci ho dohnali až na okraji městského parku, kde se právě konala brigáda. Gavrilovovi se koulely slzy po tváři, ale pracoval z plných sil.

„Co se to děje? Gavrilov pracuje?“ divil se Ložkin.

„To ten přístroj,“ usmál se Grubin. „Napsals, že při pohledu na lidi, kteří něco dělají, má přístroj donutit dotyčného k práci. Pojd', nebudeme se do toho plést, treťí domů i bez nás.“

Kolja dorazil až navečer. Sotva se vlekl. Grubin na něho zavolal z okna: „Tak co? Popracoval sis?“ Gavrilov otevřel pus, aby odpověděl, ale zarazil se a mlčel. Jakmile byl u okna, dal gesty najevo, že chce sundat ten přístroj. Trvalo to pět minut. Grubin mu řekl:

„Hned dostaneš peníze na kazetu, Koljo.“ Gavrilov se oblékal pomalu a mlčky. Ani nenadával, nezlobil se, jako kdyby se bál, že přístroj, který už ležel na stole, by ho mohl potrestat i odtud. Když se Grubin ráno probudil a otevřel okno, viděl Gavrilova na lavičce, jak čte knížku. „Budete dneska dělat zase ty pokusy? Mohli byste mě znova zapojit?“

„Potřebuješ peníze, vid'? Jenomže, hochu, já беру až pozítří, takže to nepůjde ...“

„Já to udělám zadarmo. Mám dnes rande a ještě si nejsem sám sebou jistý, abych neřekl něco, co bych neměl.“

„Tak pojd“, řekl Grubin. „Abys toho ale nelitoval!“

„To bych musel být pořádněj ... —“ Kolja Gavrilo se zarazil a dodal: „Zapojte mě rychle. Já si strašně potřebuju vypěstovat ty podmíněný reflexy.“